

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

*Інформаційно-бібліографічний
відділ*

Тарас Шевченко і Тернопілля

*До 170-річчя перебування
Поета в нашому краї*

Бібліографічна довідка

Тернопіль, 2016

Тарас Шевченко і Тернопілля: до 170-річчя перебування Поета в нашому краї: бібліогр. довідка / Тернопільська обл. б-ка для дітей; підгот. М. Колопенюк. – Тернопіль, 2016. – 54 с.: іл.

170 років тому за дорученням Археографічної комісії 32-річний Т. Г. Шевченко побував у Волинській частині Тернопілля (у Вишнівці, Почаєві, Кременці). Його завданням було відвідання Почаївської Лаври і створення малюнків цієї святині.

В цій довідці – коротке ознайомлення з тернопільськими шляхами Поета, з унікальним виданням «Малого Кобзаря» у Кременці (1922), зі скульптурним втіленням образу Т. Г. Шевченка в нашому краї. А ще згадаємо неперевершене Міжнародне Шевченківське свято «В сім'ї вольній, новій...» (2007) і долю славнозвісного логотипу «Шевченко-200» авторства О. Шупляка.

Кожен розділ довідки доповнено списком літератури та ілюстраціями.

Сподіваємось, довідку використають вчителі, бібліотекарі, учні для організації виставок, проведення уроків, написання рефератів тощо.

Адреса: м. Тернопіль
вул. Коперника, 17

Контактні телефони: 25 – 39 – 41
23 – 59 – 47

Е-mail: chbibl@ukr.net

Матеріал підготувала: М. Колопенюк
Відповідальна за випуск: Н. Новіцька
Комп'ютерний набір: Л. Ігнатюк, О. Іжко
Комп'ютерна верстка: О. Мотрук

На обкладинці – картина І. Гарасевича «Шевченко в Кременці»

Передмова

Ім'я Тараса Шевченка в нашому краї свято береже кожне покоління.

В цьому році минає 170-річчя з часу Волинської подорожі Великого Поета. Колись він, мандруючи Вишнівцем, Почаєвом та Кременцем, дивився «на радощі й болі», «прислухавсь, як земля гірко плаче закріпачена, й з нею журились». А тепер «знов Шевченко задуманий, мрійний – у гранітах» прийшов сюди.

Стоїть Великий Кобзар у кожному містечку, в багатьох селах як символ нашої боротьби, надії та гідності.

Наші люди ходять вулицями та бульварами, що носять ім'я Тараса Шевченка, воно увічнене в назвах трьох населених пунктів – Гаї Шевченківські Тернопільського, Шевченкове Підволочиського, Кобзарівка Зборівського районів.

Тернопільський академічний драматичний театр та Кременецька гуманітарна педагогічна академія носять ім'я Великого Пророка.

Напевно, немає жодної домівки в нашому краї, де «Кобзар» Тараса Григоровича не був би улюбленою і шанованою книгою.

Його вірші та пісні звучать з новою силою тепер, коли ми «боремось, щоб побороти».

Наші галицькі та волинські митці – письменники, музиканти, художники, співаки, актори – прославляють це ім'я у своїх неперевершених творах.

Серед найавторитетніших – письменник Б. Лепкий, майстер скульптури В. Лупійчук, художники І. Марчук, Б. Ткачик, Я. Омелян, актор В. Хім'як та багато інших.

Лауреатами найпрестижнішої премії нашої країни – Національної премії України імені Т. Г. Шевченка – стали 12 вихідців із Тернопільщини. (Додаток 1).

Тараса Шевченко – завжди з нами, він – наша совість!

***

Дуда, І. Тарас Шевченко на Тернопільщині : вид. третє, доп. / І. Дуда, Б. Мельничук. – Тернопіль : Новий колір, 2007.– 108 с. : іл.

Лепкий, Б. Життєпис Тараса Шевченка / Б. Лепкий. – Івано-Франківськ : Нова зоря, 2014.– 442 с.

«Отче наш, Тарасе всемогучий...» : Шевченкіана Тернопілля: поезія, графіка / упоряд. Є.І. Безкоровайний; графіка Є. Удіна.– Тернопіль : Терно-граф, 2014.– 212 с. : іл.

Поетична Шевченкіана Тернопілля.– Тернопіль : Терно-граф, 2007.– 120 с. : іл.

У камені, бронзі, граніті : вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка на Тернопільщині / ред. П. Козловський.– Тернопіль : Терно-граф, 2014– 136 с. : іл.

Україна Тараса Шевченка / упоряд. : Р. В. Маньковська, В. М. Мельниченко; худож. О. М. Іванова. – Харків : Фоліо, 2014– 573 с. : іл.

Стелився Кобзареві волинський шлях

*Шлях до Кременця тягся поволі.
Вітер бабине літо снував.
Подивитись на радощі й болі
В наші землі Кобзар мандрував...
З тих часів літ промчало немало
І багато води утекло.
Зовсім інше над Іквою стало
Кобзареві знайоме село.
Шлях до Кременця світлий і рівний,
Та свої вже поля і сади.
Знов Шевченко задуманий, мрійний
У гранітах приходить сюди.*

О. Бугай

21 вересня 1846 року Київський, Подільський і Волинський генерал-губернатор Д. Г. Бібіков видав розпорядження, за яким доручив Т. Г. Шевченку їхати в Почаївську Лавру і там змалювати загальний зовнішній вигляд Лаври, інтер'єр храму і вид на околиці з тераси.

Дорогою до Почаєва Шевченко зупинився у Вишнівці – родовому маєтку українських князів Вишневецьких (тут народився бл. 1516 р. легендарний Дмитро Вишневецький (Байда), котрий, за переказами, був засновником Запорізької Січі, гетьманом України у 1550–63 рр.).

У Вишнівці Тарас Григорович цікавився архітектурними пам'ятками старовинного замку князів Вишневецьких, зробив замальовки замку, малював види містечка, оглянув замкову бібліотеку, яка нараховувала біля 15 тисяч томів, а також чималу кількість рукописів.

25 травня 1905 року письменник, історик української літератури Василь Щурат зустрівся у Вишнівці із 80-річним мешканцем містечка Федором Кружилкою, який все своє життя був панським конюхом. Від нього вчений дізнався про перебування Т. Г. Шевченка у Вишнівці. Федір Кружилко любив розповідати про свої зустрічі з Поетом. «Шевченка я звав тільки Тарасом», – говорив він.

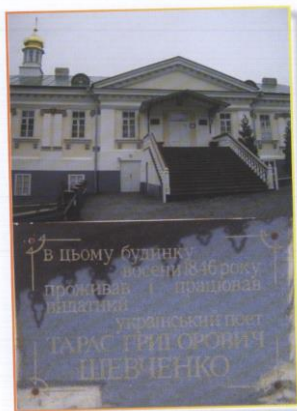
А коли Федір розповів Тарасові Григоровичу про сумнозвісну «гру в шахи» людьми, він не приховував обурення і гніву. Пан звелів викласти з каменю велетенську шахову дошку, а роль фігур виконували кріпаки. Той із панів, хто вигравав «фігуру», забирав її

собою у власність. Після таких партій не одна мати, не один батько, сестра, наречена оплакували долю таких «фігур».

Є свідчення, що у Вишнівці мріяв Шевченко побувати у Підкамені (нині Львівської області).

З покоління в покоління переповідають у Вишнівці, що зачувши про немилосердні витівки власника палацу, поет зірвався з місця, заспівав: «Ой горе тій чайці...».

З Вишнівця Т. Г. Шевченко продовжив свій шлях через Старий Олексинець і Старий Тараж у Почаїв.

До Почаєва прибув, як пише Петро Жур, не пізніше 20 жовтня (за ст. стилем). Про перебування у Почаївській Лаврі у містечку залишилося найбільше відомостей. Саме того дня у Почаєві Т. Г. Шевченко записав народні пісні «Гиля-гиля, селезень», «Ой пила, вихилила», «Ой у саду, саду».

У Почаєві Т. Г. Шевченкові перешкод для роботи не було. У розпорядженні генерал-губернатора йшлося про те, що художник повинен зробити три види Лаври. Тарас Григорович виконав чотири малюнки аквареллю, які зберігаються у Київському музеї Шевченка: «Почаївська Лавра зі сходу», «Почаївська Лавра з півдня», «Внутрішній вигляд Успенського собору», «Вид на околицю з тераси Почаївської Лаври».

До нас дійшли також два ескізи і начерк олівцем.

Дослідники відмічають одну характерну особливість Шевченка-художника: пам'ятки старовини він подає на тлі сучасного йому кріпацького села з його обідраними хатами або на тлі убогих міських будинків. І ще одна характерна деталь: на кожній акварелі почаївського циклу бачимо людські постаті, пейзажі також оживлені присутністю людини. Поет не лише малював. Лавра мала чималу бібліотеку. Серед її 2000 томів були цінні стародруки, як, наприклад, «Книга св. Василя Великого», надрукована в Острозі 1597 року, «Зеркало богословия» Транквіліона, видане Почаївською друкарнею в 1618 році, «Вертоград Златоуста», «Книга Сирина», видані у Києві. В архіві зберігали багато документів, які також цікавили поета.

Та часто його бачили серед простолюду. Він залюбки слухав їх розповіді, записував легенди, пісні.

Дорогою на Берестечко Т. Г. Шевченко відвідав Кременець.

Поет чимало знав про місто, багате переказами і легендами, від колишнього викладача хімії Кременецького ліцею, а пізніше професора Київського університету

Степана Зеновича, з яким добре був знайомий. У повісті «Варнак», побудованій за матеріалами, зібраними під час другого подорожування Україною, Т. Г. Шевченко розповідає:

«Повертаючись із Почаєва, я завітав у Кременець подивитися на королеву Бону і на споруджені в той час палати або кляштор для Кременецького ліцею».

Із Кременця Т. Г. Шевченко через Білокриницю, Верби пішов у Дубно.

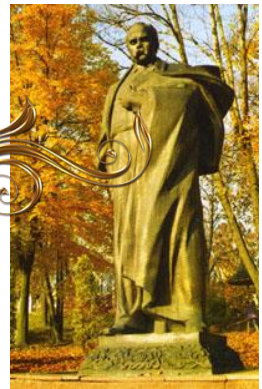
У Білокриниці він записував народні пісні, думи, з великим інтересом слухав розповіді про селянського ватажка Вергуна. Не могли йому не розповісти й про перебування у селі українського гетьмана Івана Мазепи.

Можливо у нашому краї Тарас Шевченко зустрівся з майбутнім героєм повісті й поеми «Варнак», в уста якого вклав слова:

*«Багато дечого не стало, –
Сказав старий.
– Води чимало
Із Ікви в море утекло...
Над Іквою було село,
У тім селі на безталання
Та на погибель виріс я,*

Лихая доленька моя...».

Свято шанують

пам'ять про Кобзаря у Кременці. Його ім'я носить гуманітарна педагогічна академія, на подвір'ї якої встановлено бюст Т. Г. Шевченка. У День незалежності України, 24 серпня 1995 року відкрито пам'ятник батькові українського народу в міському парку. Стоять пам'ятники великому пророку в Почаєві та Вишнівці. Юліушу Словацькому належать слова: «По смерті я лишусь серед живих». І Шевченко завжди з нами.

(За Михайлом Кузою).

ШЕВЧЕНКО У ПОЧАЄВІ

*Він стояв,
Схвильований до болю,
Не від блиску
Лаврських куполів —
Його «Думи» горді
Над горою
Задзвеніли в струнах
Кобзарів.
І ту пісню
Підхопили люди
У затишші
Золотавих лип...
Храмові принишкнули
Споруди,
І замовк возів
Тужливий скрип...
Розбудила пісня
Гнів і горе
Від Волині
Аж до круч Дніпра,
Закипіло раптом
Людське море:
Хтось заплакав.*

*Стихла дівтора...
Хтось прокляття слав
Панам багатим,
До розплати
Кликав заодно...
«Хто це склав?» — спитав
Жандарм пихатий.
І сказав один кобзар:
«Народ!»
Сльози бризнули
З очей поета,
Обійняв він міцно
Кобзаря —
Й ніби усміхнулась
Вся планета,
Наче волі
Вже зійшла зоря.
І його бентежні
Думи-квіти,
Що в серцях людей
Вогнем живуть,
На широкім
І на вольнім світі
Правду і любов*

Усім несуть.

ПОЧАЇВСЬКІ АКВАРЕЛІ

Купається сонце
У гамі кольорів
І сріблом палітру
Усю залило.
А небо глибоке
І синє, як море.
Митцєві розгладжує
Світле чоло.
Осінній вітрець
Його щоки цілує,
Наспівує пісню
Тужливу свою,
Що зразу не скажеш,
Хто саме малює,
Художник чи вітер
Цю творить красу...
Покірно лягають
Під пензлями фарби,
І родиться музика
Лаврських будов,
А жовтень митцєві
Підказує барви
Під дзвони вечірні
Величних церков.
Ще штрих або два —
І на фоні святині
Хатинка принишкла —
Житло кріпаків.
Багатство і бідність
Зійшлись на картині,
Як мого народу
І горе, і спів...

«Хто він, чарівник цей, —
Питаються люди, —
Що серце спинив
На мольберті нараз?»...
Всміхнувся художник,
Розправивши груди:
«Я з роду Шевченків,
А звати Тарас...»

У ВИШНІВЕЦЬКОМУ ЗАМКУ

Коней напували
У Горині синій,
А потім лягали
Спочити на сіні...
І в ночі безсонні,
Й стрічаючи ранок,
Тут слухав Шевченко
Пісні волинянок.
А конюх Кружилка
Із гнівом у серці
Картав паничів
За життя їх в безчесті,
Водив Кобзаря
На стару шахівницю.
Де виграти можна
Було молодицю,
Де в ході розваги
Панів з кріпаками
Останні у шахах
Були «пішаками».
Вогнями залитий
Палац Вишневецьких
Версалом світився
В очах молодецьких,
Зимовим палацом

Вставав над рікою,
І серце поетове
Ранив до болю...
Кружляли панянки
У вихорі танцю,
Пінилось вино
У золоченій склянці,
Та він їх не бачив.
У мареві тому
Думками летів він
До отчого дому,
Дніпра голубого,
До рідної хати,
Щоб брата Микиту
І Катрю обняти.
І разом вже з ними
Оплакати долю,
І звати людей
До останнього бою
За скривджених тих
Кріпаків з шахівниці,
Що рід їх в Заложцях
І Білій Криниці,
В Борщівці, Соснівці,
Дзвинячій і Лозах...
І раптом здалось йому:
Вдарили грози!
І коси піднявши
Високо угору,
Ишли «пішаки»
На ту Замкову гору —
Всі родом з Дзвинячої,
Лозів, Борщівки...
Й вели їх у наступ
Нащадки Кружилки...

Кружилка — лакей і конюх
князів Вишневецьких.

**МОНОЛОГ ШЕВЧЕНКА
БІЛЯ СТІН
КРЕМЕНЕЦЬКОГО ЗАМКУ**
«Возвращаясь из Почаева, я
зашел в Кременец
посмотреть на королеву
Бону и на воздвигавшиеся в
то время палаты, или
кляштор для Кременецкого
лица».

Тарас Шевченко

Ти вже дуже старий —
Тобі з тисячу літ,
На раменах твоїх
Спочивають століття.
Бачив ти на віку
Героїчний свій зліт,
Пережив ти страшні
І сумні лихоліття.
На кордонах Русі
Ти форпостом стояв
Проти всяких заброд
І чужої навали,
Землю нашу святу
У біді захищав
У ті грізні часи.
Повен сили і слави.
Ти грудьми зупиняв
Тут Батия похід
І не став перед ним
На коліна...
Кажуть люди: поміг

Тобі холод і лід —
Врятувала ж тебе
Твоя сила левина!
Князь Василько стрімкі
Твої стіни кріпив
І вселяв у бійців твоїх
Віру й наснагу.
Біля стін твоїх
Угрів Данило розбив,
Прославляючи стяг наш
І доблесну шагу.
Твої вої були
В перших лавах борні
В «Кременецькій хоругві»
З Острожським у Пруссях,
Коли доля рішалась
Твоєї землі,
Коли меч хрестоносців
Погрожував русам...
Зазіхали на тебе
І польські пани,
Сам король дарував
Тебе заздрісній Боні,
Толочили хорти їхні
Наші лани,

Гарцювали не раз тут
Наїздників коні...
Не скорився ти шляхті
Й пришиельцям-панам.
Щоб порвати навіки
Яремні злі путі,
Ти ворота свої
Відчинив козакам,
Із гармат привітав
В боях волю здобуту...
На вершину гори,
Де орлиний наш рід
Звив на скелях гніздо
Оборонцям краю,
Піднімуся і я
По стежині крутій —
Твою повість звитяг
І падінь дочитаю.

І. Мінчук

***

Вандзеляк, Г. Журналісти пройшлися стежками Тараса Шевченка / Г. Вандзеляк // Свобода.— 2014.— 14 берез.— С. 3.— (Прес-тур).

Гецевич, М. Дещо з Кременецької Шевченкіани : 150 років від часу перебування Великого Кобзаря на Тернопіллі / М. Гецевич // Русалка Дністрова.– 1996.– Чис. 21.

Гецевич, М. Кременецький слід / М. Гецевич // Вільне життя.– 1989.– 22 берез.

Дорош, Є. Води чимало із Ікви в море утекло...: [Кобзар і Почаївська Лавра] / Є. Дорош // Свобода.– 2006.– 4 берез.– С. 6.

Дуда, І. Кобзар у Вишнівці / І. Дуда, Б. Мельничук // Відродження.– 1991.– 16 лют.

Дуда, І. Під знаком Лаври : [Т. Шевченко у Почаєві] / І. Дуда, Б. Мельничук // Відродження.– 1991.– 2 берез.

Дуда, І. Такої ж осені, рівно 150 років тому, Кобзар побував у нашому краї / І. Дуда, Б. Мельничук // Тернопіль вечірній.– 1996.– 23 жовт.

Дуда, І. Шевченко і Тернопільщина / І. Дуда, Б. Мельничук // Тернопіль вечірній.– 1999.– 5 берез.– С. 1.

Загородна, С. Благословенна земля, яку сходяв Тарас... : [Шевченко на Тернопіллі] / С. Загородна, І. Лецкалюк // Свобода.– 2010.– 5 берез.– С. 5.

Кибалюк, М. Стелився йому волинський шлях : [Шевченко у Вишнівці] / М. Кибалюк // Вільне життя.– 2013.– 9 жовт.– С. 6.

Кибалюк, М. Шевченко і Тернопілля – нові дослідження / М. Кибалюк // Вільне життя.– 2014.– 28 лют.– С. 5.– (Актуально).

Коваль, С. Кобзар і Тернопілля / С. Коваль // Свобода.– 2008.– 15 берез.– С. 4.

Куза, М. Там, де Іква котить хвилі...: до 150-річчя перебування Т. Г. Шевченка на Тернопільщині / М. Куза // Тернопілля'96: регіон. річник. – Тернопіль: Збруч, 1996. – С. 390–394.

Левицька, Л. Стежками молодого Шевченка : Тернопільщина – одна з небагатьох західних областей, шляхами якої ходив поет / Л. Левицька // Голос України.– 2014.– 4 лип.– С. 14 : фотогр.– (З Кобзарем у серці).

Мавдюк, М. Що малював Шевченко на Тернопіллі? / М. Мавдюк // Вільне життя плюс.– 2016.– 11 берез.– С. 8.– (У вінок шани).

Маслій, М. Тарас Шевченко і Тернопілля / М. Маслій // Нова Терноп. газета.– 2010.– 29 верес.– С. 14.

Машталер, З. «В наші землі Кобзар мандрував...» : Тарас Шевченко і Тернопільщина / З. Машталер // Вільне життя.– 2015.– 13 берез.– С. 3.

Мельниченко, Г. Що робив Тарас Шевченко у Почаєві 160 років тому? / Г. Мельниченко // Номер один.– 2006.– 25 жовт.– С.17.

Пелешок, Г. Шевченко на Тернопільщині / Г. Пелешок // Укр. мова та л-ра.– 2008.– Чис. 5.– С. 17–19.

Петраш, О. Прийшов Кобзар на землю галицьку.../ О. Петраш // Вільне життя.– 1989.– 18 квіт.; 26 квіт.

Полянський, О. Стежки, які сходив Тарас. Перебування Т. Г. Шевченка на Тернопільщині / О. Полянський // Вільне життя.– 1989.– 8 берез.

Полянський, О. Тарас Шевченко і наш край / О. Полянський // Вільне життя.– 2014.– 7 берез.– С. 5.– (Стежками генія); 14 берез.– С. 5; 21 берез.– С. 5.

Скоробагатий, Б. «І я...пішов дорогою до Кременця» : [Шевченкіана Тернопілля] / Б. Скоробагатий // Свобода.– 2003.– 8 берез.– С. 7.

Скоробагатий, Б. У Вишнівці мріяв Кобзар про Підкамінь / Б. Скоробагатий // Свобода.– 2005.– 12 берез.– С. 4.

Телев'ян, М. У Почаєві Шевченко зустрічався з Каролем Ліпінським / М. Телев'ян // Свобода.– 2014.– 28 лют.– С. 4.– (До 200-річчя Великого Кобзаря).

Фарина, І. Шевченкових доріг нетлінна течія / І. Фарина // Свобода.– 2000.– 16 берез.– С. 5

Якель, Р. Історична підказка Шевченкові : [поділ.-волин. шляхи поета Т. Шевченка та історика М. Костомарова] / Р. Якель // Свобода.– 2009.– 6 берез.– С. 5.

Постав Шевченко у скульптурі

*Слава Тараса Шевченка росте з дня на день,
а вдячність земляків стає прямо безпримірною.*

*Жоден нарід не споминає своїх великих синів
так сердечно, як українці Шевченка.*

Б. Лепкий, 1920 р.

Тернополяни традиційно свято бережуть пам'ять про Тараса Шевченка.

З великим піднесенням громадськість Західної України готувалася відзначити 50-річчя з дня смерті (1911) та 100-річчя з дня народження (1914) Великого Кобзаря.

В ці ювілейні роки на зібрані народні кошти було встановлено ряд пам'ятників, виготовлених здебільшого самодіяльними митцями. Часто вони були досить своєрідними.

Перший пам'ятник Поету було зведено в с. **Бурдяківці** Борщівського району – кам'яний хрест, художньо оброблений, з барельєфом Поета, нижче текст «На пам'ятку 50-літньої річниці смерті Тараса Шевченка. 26.2.1861–26.2.1911». На одному боці постамента викарбувані слова Кобзаря «Учітеся брати мої, Думайте, Читайте ...», а на іншому – слова С. Воробкевича «Мово рідна, слово рідне, хто вас забуває, Той у грудях не серденько, А лиш камінь має». Автором цього пам'ятника був наш земляк, уродженець села Буцнів Тернопільського району Олександр Лушпинський.

В соті роковини народження Т. Шевченка (1914) були встановлені і збереглися пам'ятні таблиці в Заліщиках та Копичинцях, пам'ятники-бюсти в селах Залав'є та Лошнів Тербовлянського району, Шили на Збаражчині, Жуків колишнього

Бережанського повіту (тепер району), Лисичинці та **Лозівка** – тепер Підволочиського району.

Саме в селі **Жуків** був споруджений перший на території нашого краю бюст Т. Г. Шевченка. Його виготовив місцевий самоук-різьбяр Василь Бідула за порадою Івана Франка, за

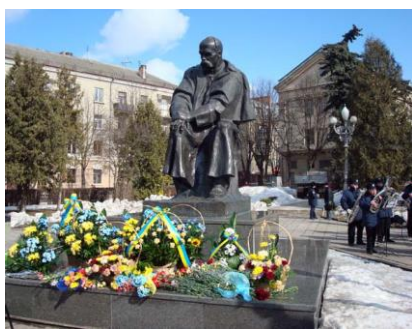
ініціативою пароха о. Сильвестра Лепкого та на замовлення Жуківської громади. Ці пам'ятники за роки польської окупації не раз нищили, проте згодом їх відновили.

На сьогодні на Тернопіллі більше 196 монументів Кобзареві: пам'ятні знаки, поруддя, пам'ятники. Найбільше їх у Чортківському (24), Борщівському (17), Підволочиському (14), Тербовлянському та Тернопільському (по 12), Зборівському та

Заліщицькому (по 11) районах. Найменше – у Лановецькому, Кременецькому, Шумському, Монастириському (3–3–5–4) районах.

В обласному центрі перший пам'ятник Т. Шевченку з'явився в 1952 році в парку його імені. В 70-х роках його демонтували, оскільки він був з нетривкого матеріалу і не мав мистецької цінності.

В 1982 році у сквері біля обласного драмтеатру постав Шевченко авторства скульптора Миколи Невеселого та архітектора Станіслава Калашника. Від гонорару М. Невеселий, уродженець Луганщини, відмовився. «Це мій дарунок місту, яке я щиро полюбив», – сказав він після відкриття пам'ятника.

Бронзова сидяча фігура Поета встановлена на двоступінчастому гранітному постаменті сірого кольору. Вже немолодий Шевченко зображений в хвилини задуми. Автор зумів передати риси сильної духом людини.

Сьогодні сквер, де стоїть пам'ятник Т. Шевченку, є місцем цікавих зустрічей, відпочинку містян, різних урочистостей. Тут не стихають людські голоси: сюди приходять діти і літні люди, щоб вклонитися Великому Кобзареві, тут звучать його безсмертні вірші.

***

У вічній задумі про долю народу

Похмурий, кам'яний біля театру

Сидить, підперши зболене чоло...

О розпали, Тарасе, вічну варту,

Нехай згорить одвічне зло!

У кожного свій хрест, своя дорога.

Садок Шевченка і його хрущі

Українцям подаровані від Бога

Для віри та очищення душі.

Хай кожен з нас про тебе пам'ятає

І свічку хай запалить свою тут,

У цім осерді Галицького краю,

Щоб не було ні горя, ані мук.

В. Демчишин

***

Бастюк, Б. Несанкціонований Шевченко, або Настасівський кобзарський детектив : [про погруддя Т. Шевченка] / Б. Бастюк // Свобода.– 2008.– 8 берез.– С. 8.

Бачинський, Я. В своїй хаті своя правда, і сила, і воля : про відкриття пам'ятника Тарасу Шевченку у с. Гаї-Шевченківські / Я. Бачинський // Свобода.– 2009.– 11 верес.– С. 4.

Вандзеляк, Г. Шевченко знову на Волині...: [постав пам'ятник генію в Ланівцях] / Г. Вандзеляк // Свобода.– 2014.– 23–28 трав.– С. 3.– (Ювілейний рік).

Владика, Т. Пам'ятник Кобзареві у Бірках / Т. Владика // Тернопіль вечірній.– 1995.– 17 трав.

Дністрянець, А. Іду до тебе я Тарасе! : минулої неділі у селі Настасів Терноп. р-ну урочисто відкрили оновлений пам'ятник Великому Кобзареві і просвітницький центр імені Ярослава Павуляка / А. Дністрянець // Свобода.– 2016.– 25 трав.– С.3 : фотогр.

Зозуляк, Є. І прийшов у Байківці Тарас : [відкриття пам'ятника у Терноп. р-ні] / Є. Зозуляк // Вільне життя.– 2002.– 19 берез.– С. 2.

Золотнюк, А. «Стоїть село і пам'ятник Тараса в ньому...» : [пам'ятники Т. Шевченку на Тернопільщині] / А. Золотнюк // Вільне життя.– 2014.– 19 берез.– С. 4.

Калашник, С. О. Пам'ятник Тарасові Шевченку : [розповідь архітектора] / С. О. Калашник // Нова Терноп. газета.– 2002.– 30 жовт.– С. 4.

Коваль, Є. Неординарна історія пам'ятника Т. Шевченку у Лисичинцях : [Підволоч. р-н] / Є. Коваль // Свобода.– 2013.– 13 груд.– С. 8.

Лінчевська, С. Найстарший пам'ятник Кобзареві перетнув столітній рубіж : [с. Бурдяківці Борщів. р-ну] / С. Лінчевська // Вільне життя.– 2012.– 7 берез.– С. 9.

Малярська, М. У Високому відкрили погруддя Тарасу : [Монастир. р-н] / М. Малярська // Свобода.– 2015.– 30 жовт.– С. 4.

Мельничук, Б. Як у Тернополі постав пам'ятник Тарасові Шевченку / Б. Мельничук, В. Уніят // Місто.– 2005.– 9 берез.– С. 13; Свобода.– 2012.– 22 черв.– С. 5.

На Тернопіллі відкрили 196-й пам'ятник Кобзарю : [у с. Надрічне Теремовлян. р-ну] // Свобода.– 2015.– 23 груд.– С. 12.

Новосядлий, Б. Перший пам'ятник Шевченкові створив митець із Буцнева : [Олександр Лушпинський] / Б. Новосядлий // Свобода.– 2014.– 5 берез.– С. 4.

«Одісея» пам'ятниками міста // RIA плюс.– 2006.– 10 трав.– С. 8–9.

Пам'ятники Тернополя // Тернопіль вечірній.– 2010.– 12 трав.– С. 16.

Пам'ятник у Мшанці : [Тарасу Шевченку] // Вільне життя.– 1993.– 3 верес.

Першому на Тернопіллі пам'ятнику Шевченкові – 100 років : [у с. Бурдяківці Борщів. р-ну] // Нова Терноп. газета.– 2011.– 16 берез.– С. 4.

Подуфалий, М. Колись за пам'ятник Шевченку не боялись навіть катувань, а тепер усім байдуже : [про один з найперших пам'ятників поету у с. Жуків на Бережанщині] / М. Подуфалий, Г. Доскоч // Нова Терноп. газета.– 2012.– 7–13 берез.– С. 6 : фотогр.

Правдива, Д. Прийшов Тарас і в Романівку : [у селі постав пам'ятник Тарасу Шевченку] / Д. Правдива // Вільне життя.– 2010.– 21 трав.– С. 6.

Приходько, М. В сім'ї вольній, новій : пам'ятники Кобзареві на Тернопіллі / М. Приходько // Вільне життя.– 1991. – 7 берез. – (Слово і край. – №5).

Савчук, В. Де три шляхи широкії : перший пам'ятник Кобзареві на Бережанщині / В. Савчук // Дзвін.– 2014.– Чис. 7.– С. 119.– (Його славу віки привітали).

У Смиківцях постав пам'ятник Тарасу Шевченку // Нова Терноп. газета.– 2010.– 8 верес. – С. 9.

*Міжнародне Шевченківське літературно-мистецьке свято
«В сім'ї вольній, новій» у нашому краї*

19–22 травня 2007 року місто Тернопіль «вирувало всіма літніми фарбами і сонячними променями, дзвеніло Тарасовим словом і повнилось вщерть народними піснями». Нашому місту випала честь провести велике Шевченківське свято.

Як писала Леся Степовичка, редактор дніпропетровського журналу «Січеслав», «Тернопіль, цей «маленький Париж», де чи не кожен другий – митець, і кожен перший – щирий український патріот, зустрівач більш як сто гостей-письменників (...) чистими асфальтами, квітучими садами і квітниками, багатими художніми галереями, національними прапорами, щедрим хлібом-сіллю, радісними усмішками. Все було неказенно, вишукано, по-європейськи».

Естафету проведення ми прийняли від Одеси.

На свято прибули представники з усіх областей України і столиці, а також з Австралії, Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Молдови, Росії, Румунії.

Міністерство культури і туризму України, Національна спілка письменників і її обласна організація, Тернопільська

облдержадміністрація та обласна рада, міська рада м. Тернополя, управління культури, методичний центр народної творчості виступили організаторами цього

масштабного дійства.

Урочисто відкрили свято на Співочому полі у парку Національного відродження 20 травня 2007 року. В цей же день відбулися театралізована літературно-мистецька композиція «Шлях до Тараса», покладання квітів до пам'ятника Кобзареві. Обласний художній і краєзнавчий музей запросили на огляд Всеукраїнської виставки образотворчого мистецтва «Мальовнича Україна», на якій було представлено понад 400 творів художників з усіх регіонів нашої країни. В драматичному театрі презентували антологію «Літературне Тернопілля. 1984–2007» та книгу «Поетична Шевченкіана Тернопілля». Укрпошта також долучилася до проведення Шевченківського свята: погашення художнього

конверта

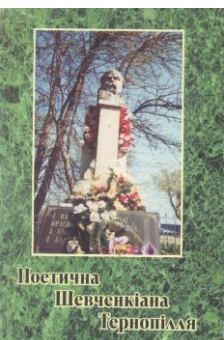
21

області

«В сім'ї вольній, новій» відбулося 20 травня.

травня в 17 районах члени Національної спілки

письменників України проводили зустрічі «Нам треба Твого голосу, Тарасе».

В Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка відбулася наукова сесія Інституту національного відродження імені Ігоря Герети, Тернопільського міського осередку НТШ, обласного і міського об'єднань «Просвіта» ім. Т. Шевченка. Тернопільська обласна бібліотека для молоді організувала виставку художніх творів студентів вищих навчальних закладів м. Тернополя «Світе тихий, краю милий, моя Україно».

Студентство наших університетів мало змогу поспілкуватися із членами Національної спілки письменників України В. Яворівським, Д. Павличком, Р. Лубківським, С. Сапеляком, М. Слабошпицьким, П. Мовчаном та іншими.

Народний артист України, актор Тернопільського академічного обласного українського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка В'ячеслав Хім'як вітав гостей свята моновиставою за творами Великого Кобзаря «Душі почину і краю немає».

Останній день Шевченківського свята теж був насичений різноманітними знаковими подіями. Учасники дійства відвідали Вишнівецький замок Дмитра Байди-Вишневецького Національного заповідника «Замки Тернопілля» у Збаразькому районі, Почаївську Свято-Успенську Лавру та Кременецький краєзнавчий музей. Тобто повторили шлях Тараса Шевченка на Тернопілля.

В рамках Кобзаревого свята в Кременці на будинку, де видавався «Малий Кобзар» Т. Г. Шевченка (1922), урочисто відкрили меморіальну дошку.

Майстри декоративно-прикладного мистецтва нашого краю теж долучилися до святкового дійства. Учасники і гості мали змогу відвідати виставку їхніх робіт. Концертна програма Шевченківського свята дарувала зустрічі із симфонічним оркестром, камерним хором, камерним оркестром, чоловічим квітетом «Акорд», жіночим вокальним тріо «Солов'ї Галичини», з ансамблем народної музики «Візерунок», ансамблем народного танцю «Надзбручанка», народною артисткою України Любов'ю Ізотовою, заслуженими артистами України Адріаною Онуфрійчук та Левком Корженівським (з обласної філармонії). Обласний академічний український драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка представляли народний артист України В'ячеслав Хім'як, заслужений артист України Борис Репка, артисти Олександр Папуша, Микола Блаженко. Хоровий колектив, духовий оркестр, ансамбль бандуристок і солісти Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької теж урізноманітнили програму свята. Приємно відзначити, що колективи Тербовлянського вищого училища культури й Тернопільського обласного методичного центру народної творчості отримали високу оцінку наших гостей за участь у заходах Шевченківського свята. Настрій підтримували Муніципальний духовий оркестр м. Тернополя

«Оркестра Волі» (диригент В. Грицай), Муніципальний камерний оркестр м. Тернополя (диригент В. Феленчак), Духовий оркестр Тернопільського військового гарнізону (диригент М. Віятик), Струсівська заслужена капела бандуристів України «Кобзар», народні аматорські хори з Лановеччини та Борщівщини та інші творчі колективи.

Народна артистка України, лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, Герой України Ніна Матвієнко була високою гостею свята.

Програму цього дійства готувало більше сімдесяти керівників різних установ і рівнів, творчих людей.

Учасники свята відзначили, що оргкомітет і тернопільчани перевершили свої можливості, настільки все було насичено безліччю культурних заходів. «... вони вклали в це свято не тільки безліч часу і коштів, а, насамперед, усю свою величезну, палку і правдиву любов до Кобзаря, Пророка і Батька нації».

На урочистому закритті літературно-мистецького свята «В сім'ї вольній, новій», яке відбулося в Палаці культури «Березіль» ім. Леся Курбаса, творчу естафету Тернопільщина передала Дніпропетровщині.

Є щось символічне і глибоко знакове в тому, що естафета Тарасового свята перейшла з краю, де народився Дмитро Вишневецький з козацьким прізвищем Байда (за легендою – засновник Запорізької Січі), до самого серця Січі – міста Дніпро

(раніше – Дніпропетровськ, Січеслав).

***

Бубній, П. Свято, що єднає Україну і світ : [про Міжнар. Шевченківське свято «В сім'ї вольній, новій»] / П. Бубній // Вільне життя.– 2007.– 7 квіт.– С. 4.– (Наша пісня, наша дума).

Говорять гості свята : [В. Яворівський, Р. Лубківський, В. Яковенка (Білорусь), А. Аббас (Азербайджан), Ф. Вахчанян (Вірменія)] // Тернопільський альманах – 2007 / упоряд. П. Федоришин [та ін.] – Львів, 2008. – С. 231–235. (Додаток 2).

Зозуляк, Є. «І мене в сім'ї великій...» : фрагменти Міжнар. Шевченківського свята на Тернопіллі / Є. Зозуляк // Вільне життя.– 2007.– 23 трав.– С. 9 : фотогр.

Іващук, М. Шляхами волинського Тернопілля – шляхами Шевченка / М. Іващук // Свобода.– 2007.– 26 трав.– С. 8 : фотогр.– (Міжнар. Шевченківське свято «В сім'ї вольній...»).

Китайгородська, В. Тут беруть Тарасові сліди : на Тернопільщині завершилося Міжнар. Шевченківське свято / В. Китайгородська // Літ. Україна.– 2007.– 31 трав.– С. 1 : фотогр.

Коверко, Г. Воздали ми на цій землі величній Тарасові Шевченку славу вічну.../ Г. Коверко // Свобода.– 2007.– 23 трав.– С. 1, 10 : фотогр.– (Міжнар. Шевченківське літ.-мист. свято).

Коверко, Є. З нами Бог, Тарас і Україна / Є. Коверко // Свобода.– 2007.– 26 трав.– С. 2.– (Під завісу Шевченкового свята).

Мар'янів, Н. Свято, що об'єднує : [Шевчен. літ.-мист. свято «В сім'ї вольній...»] / Н. Мар'янів // Місто.– 2007.– 23 трав.– С. 3.

Павличко, Д. Три монологи Дмитра Павличка : [про перебування на Шевченківському святі] / Д. Павличко; підгот. Г. Садовська // Вільне життя.– 2007.– 13 черв.– С. 5.

Програма Міжнародного Шевченківського літературно-мистецького свята «В сім'ї вольній, новій...» // Вільне життя.– 2007.– 18 трав.– С. 3.

Романчук, Л. Твоїм, Тарасе, словом / Л. Романчук // Свобода.– 2007.– 16 черв.– С. 8.– (Відгомін свята).

Савка, Н. У вінок Шевченкової слави : [про Міжнар. Шевченківське літ.-мист. свято] / Н. Савка // Вільне життя.– 2007.– 16 черв.– С. 1.– (Світ нашої духовності).

Садовська, Г. Не міліють джерела людської любові / Г. Садовська // Вільне життя.– 2007.– 26 трав.– С. 1, 3.– (Міжнар. Шевченківське літ.-мист. свято «В сім'ї вольній...»); Тернопільський альманах – 2007 / упоряд. Федоришин П. [та ін.] – Львів, 2008. – С. 226–230.

Собуцька, В. Мандрівка серед мистецького розмаю : [про Міжнар. Шевченківське свято] / В. Собуцька // Свобода.– 2007.– 26 трав.– С. 8.– (Мальовнича Україна).

Шот, М. Шевченко – українства вічний огором : [Міжнар. Шевченківське літ.-мист. свято на Тернопіллї] / М. Шот // Уряд. кур'єр.– 2007.– 1 черв.– С. 8, 9.– («В сім'ї вольній, новій»).

Унікальне видання «Малого Кобзаря»

Немає...

*Нема святішого для мене,
Як ця скарбниця – наш «Кобзар»,
сльозами, кров'ю перемитий
Поета праведного дар.
Нема святішого й не буде,
Бо поки люди на землі,
Збирати будуть, знаю, всюди
Для серця хліб з його ріллі.*

В. Бринь

«Кобзар» Т.Г. Шевченка – безсмертний. Неможливо порахувати, скільки їх «Кобзарів» і «Кобзариків» було випущено з 1840 року.

Ми маємо нагоду розповісти про рідкісну та унікальну книжечку,

випущену у 1922 році напередодні святкування Шевченківських свят у старовинному Кременці.

З 1920 по 1939 роки Кременеччина у складі Волинського воєводства була під владою буржуазно-поміщицької Польщі. Під час жорстокого режиму окупанти проводили політику ополячення і окатоличення українського народу, закривали українські школи, глушилися над українською культурою, всіляко намагалися заборонити вшанування відомих українських діячів, особливо Т. Г. Шевченка.

І все ж українські культурно-просвітні товариства, що тоді діяли, майже щорічно широко влаштовували Шевченківські свята (це засвідчує краєзнавець Євген Дорош).

Найактивнішою серед усіх українських товариств була повітова «Просвіта», яка разом з Волинською духовною консисторією, єпископом Волинським Діоносієм, настоятелем Богоявленського монастиря архімандритом Олексієм зібрали значну суму грошей на пошанування Великого Співця, Пророка і Генія Тараса Шевченка. 137710 польських марок було витрачено на друкування «Малого Кобзаря» і «Короткої біографії Т. Г. Шевченка».

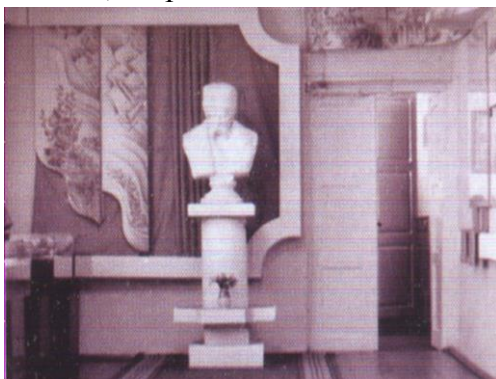
З тисячі примірників цього «Малого Кобзаря» та 1970 книг «Короткої біографії...» було безплатно передано у 66 шкіл Кременецького повіту, окремим громадянам та громадам сіл Старий Олексинець, Устечко, Великі Дедеркали. Найбільше їх надійшло у Почаївську, Дунаївську, Бережецьку початкові школи, Кременецьку українську гімназію, духовну семінарію.

Але тривалий час не вдавалося віднайти жодного примірника кременецького «Малого Кобзаря».

Дякуючи краєзнавцю Євгену Дорошу, у фондах Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника (у зібранні академіка М. С. Возняка) виявили один екземпляр кременецького «Малого Кобзаря». Формат його 16x10 см, має 32 сторінки. На обкладинці у рамці, прикрашеній рослинним орнаментом, надруковано: «Тарас Шевченко. Малий Кобзар. Учітеся, брати мої!.. Видання Кременецького Повітового Союзу Кооперативів на Волині. Кременець, 1922. Друкарня братів Юзефових».

На форзаці – репродукція портрета Т. Г. Шевченка з фотографії 1850 року. Портрет прикрашений лавровими гілками. Автора цього графічного малюнка не вдалося встановити.

На 3–7 сторінках «Малого Кобзаря» вміщено коротку біографію Поета («Життя Тараса Шевченка»), на інших сторінках – видруковано вірші та уривки з поем.

Ще один примірник «Малого Кобзаря» виявили у відділі славистичної літератури цієї ж бібліотеки. Він належав бібліотеці колишнього Наукового Товариства імені Шевченка і має дарчий напис: «Науковому товариству ім. Шевченка у Львові від

Громадського Комітету по влаштуванню Шевченківських свят в м. Кременці і повіті. 10–12.III.1922 р. На спогад. Управа Комітету». А потім три підписи – два нерозбірливі, а один чіткий – «проф. Біднов». Дослідники припускають, що Василь Біднов (вчений-історик, громадський діяч) був упорядником «Малого Кобзаря» і автором короткої біографії Т. Г. Шевченка.

Пізніше розшифрували решту підписів – вони належали членам Громадського Комітету Якиму Грабову і Михайлу Панькевичу.

Крім цього, знайшли ще два примірники «Малого Кобзаря». Оба – в Кременці: в приватній книгозбірні та в експозиції Шевченківського залу місцевого краєзнавчого музею. Третій примірник «Малого Кобзаря» виявив краєзнавець Г. Чернихівський, науковий працівник Кременецького краєзнавчого музею. Довгий час ця книжечка зберігалася у великого шанувальника творчості Т. Г. Шевченка вчителя початкових класів Білокриницької школи Кременецького району К. К. Вікторовського.

А от «Коротку біографію Т. Г. Шевченка», видану тоді ж у Кременці, не віднайшли. Тривають пошуки.

Дослідженню кременецького «Малого Кобзаря» присвятив свої роботи краєзнавець Г. Чернихівський (1936–2011). Ним опубліковано статті: «Кременецький Кобзар віднайдено» (1988), «Кременецьке видання «Малого Кобзаря» (1989, 1990), «Ще один «Малий Кобзар» (1991).

На сторінках кременецького «Малого Кобзаря» більше 20 творів Поета, зокрема «Заповіт», два «Псалми» (перший і дванадцятий), «Іван Підкова», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Тополя» (повністю), «Сирітка» («На Великдень, на соломі...») та інші. Деякі твори названі не за Т. Шевченком, упущені слова «гайдамаки», «козаки», «шляхта», «кров ворожу», «поховайте та вставайте, кайдане порвіте...». Все це з цензурних міркувань. Але цей томик був помітним явищем в історії Кременеччини. Полум'яне слово Кобзаря кликало і кличе до волі та єднання!

***

Дорош, Є. Знайшовся «Малий Кобзар» : [рідкісна і унікальна кн., випущена у 1922 р.] / Є. Дорош // Відродження.– 1991.– 31 січ.

Черемшинський, О. 1. Мистецька Шевченкіана домівки Володимира Гнатюка. 2. «Кобзар» Тараса Шевченка / О. Черемшинський, Р. Черемшинський // Літ. Тернопіль.– 2014.– № 3.– С. 25–28.– (200-річчя від дня народж. Тараса Шевченка).

Черемшинські, О. та Р. «Малий Кобзар» на Тернопільщині / О. та Р. Черемшинські // Літ. Тернопіль.– 2014.– № 1.– С. 2.

Чернихівський, Г. Кременецьке видання «Кобзаря» Т. Шевченка 1922 р. / Г. Чернихівський // Портрети пером / Г. Чернихівський.– Кременець, 2008.– Кн. 3.– С. 122–126 : фотогр.

Черніхівський, Г. Кременецький «Малий Кобзар» / Г. Черніхівський // Поетична Шевченкіана Тернопілля.– Тернопіль, 2007.– С. 113.

Черніхівський, Г. «Малий Кобзар» : [про видання 1922 року в Кременці] / Г. Черніхівський // ТЕС. – Тернопіль : Збруч, 2005.– Т. 2. К–О.– С. 443.

Історія

логотипу

«Шевченко-200»

Перед славним 200-річчям з дня народження Т. Г. Шевченка Міністерство культури України оголосило конкурс на створення найкращого логотипа – символу святкування в Україні і світі ювілею Кобзаря. На розсуд висококваліфікованого журі (13 митців-графіків) було представлено

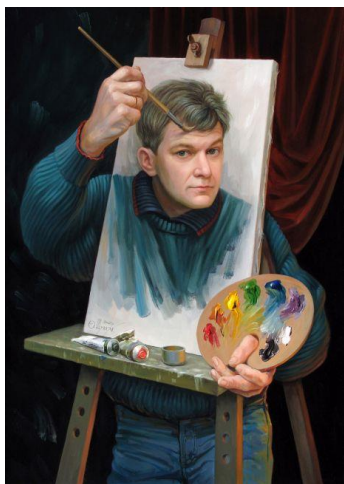
208 робіт від 103 авторів.

Основними критеріями відбору були лаконічність, асоціативність з особистістю Т. Г. Шевченка та ювілейною датою.

Першої премії журі не присуджувало нікому. Оскільки роботи

потребували доопрацювання. А от сертифікат про присудження другої премії (20 тисяч гривень) за наказом Міністерства культури України від 30 травня 2013 року за № 469 від міністра Леоніда Новохатька отримав викладач Бережанської дитячої художньої школи Тернопільської області Олег Шупляк.

Олег Ілліч – художник, педагог, член НСХУ з 2000 року, лауреат премії імені Михайла Бойчука (2014). Він закінчив архітектурний факультет Львівського політехнічного університету (1991, нині – Національний університет «Львівська політехніка»). Від 2000-го року п. Олег – викладач рисунка та живопису Бережанської дитячої художньої школи.

Працює митець в галузі станкового живопису, реставрації церковного розпису. Творить у різних напрямках – від реалізму до абстракціонізму. Він – учасник численних колективних та персональних виставок у різних країнах світу. Його роботи знаходяться у колекціях Національного музею Тараса Шевченка у Києві, а також у приватних колекціях багатьох країн світу. Широку популярність та визнання у світі отримала серія його картин-ілюзій, які автор називає «двовзорами». Особливої уваги вартує останній цикл робіт «Рідна земля», в якому митець досліджує такі українські етносимволи, як вишиванка, писанка, лелеки, калина, вишня та

інші. Майстерно поєднуючи ці символи з українськими ландшафтами, художник наочно показує органічний зв'язок між ними та підкреслює їх сакральне значення для української культури впродовж багатьох століть. Саме цьому майстру випала велика честь – стати автором логотипу до 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка.

Логотип – це стилізований автопортрет молодого Шевченка, під яким міститься його авторський підпис та дата «200». Використані кольори: темно-синій, бронзовий чи темно-оранжевий. Фон – білий, допускається блідо-жовтий. Розміри логотипа дозволялось змінювати залежно від місця використання.

Не «дідусь в кожусі», а молодий Тарас дивиться на нас з цього символу. Сповнений творчої енергії, він вселяє оптимізм в кожного з нас.

«Головне завдання, яке я ставив перед собою, – розповідає художник, – це створити простий, виразний і лаконічний образ національного героя». Праці автор доклав чимало. І результат – відмінний.

Свою Шевченкіану член Національної спілки художників України Олег Шупляк творить не один рік. Шевченко проглядається через пейзажі, написані за мотивами вірша «Мені тринадцятий минало...» та «Рече та стогне Дніпр широкий...», на полотні, яке розкриває тему гайдамаччини, на фоні кобзаря Перебенді, на Майдані – 2014 серед палаючих шин. Створені

картини в унікальному стилі образотворчого мистецтва, якому митець дав слов'янське наймення – «двовзір».

***

Антоненко, А. Картини-ілюзії Олега Шупляка : [про виставку «Двовзори» у київському планетарії] / А. Антоненко // День.– 2014.– 7–8 листоп.– С. 22 : іл.

Брик, А. Маєстро ілюзій : художник із Бережан Олег Шупляк створює дивовижні картини з прихованими образами / А. Брик // Свобода.– 2012.– 26 жовт.– С. 8 : іл. – (Так бачать світ митці лиш геніальні...).

Волинець, Н. Олег Шупляк – маляр із долини Золотих Лип / Н. Волинець // Літ. Тернопіль.– 2012.– №3.– С. 113–121 : іл. – (Художник номера).

Волинська, О. «Двовзори» Олега Шупляка / О. Волинська // Вільне життя плюс.– 2016.– 30 верес.– С. 6.– (Щойно з друку).

Двовзори Шевченкіани Олега Шупляка : [є ілюстрації 6 картин] // Свобода.– 2016.– 9 берез.– С. 3.– (На шану Кобзареві).

Золотнюк, А. Винахідник реальності : [про бережан. худож. Олега Шупляка] / А. Золотнюк // Вільне життя.– 2013.– 10 лип.– С. 9 : фотоіл.– (Гість сторінки).

Костишин, Л. Той, хто обманює розум : Олег Шупляк удостоєний обласної премії ім. М. Бойчука / Л. Костишин // Вільне життя.– 2015.– 11 берез.– С. 5.

Мельничук, Б. «Двовзори» в столичному планетарії : [про виставку картин-ілюзій Олега Шупляка] / Б. Мельничук // Вільне життя.– 2014.– 7 листоп.– С. 5.

Мельничук, Б. Санкт-Петербург аплодував бережанському художнику : [про виставку картин О. Шупляка] / Б. Мельничук // Вільне життя.– 2013.– 17 трав.– С. 5.– (Вернісажі).

Мистецька вітальня Олега Шупляка // Дивослово.– 2013.– №3.– Обклад.

Михлюк, З. Плодоносить сад ідей : [про худож. Олега Шупляка і його логотип до 200-річчя Кобзаря] / З. Михлюк // Свобода.– 2014.– 5 берез.– С. 1,4.

Петрушенко, М. Відтепер Кобзар має свій логотип : у конкурсі на кращий ескіз переміг викладач дит. худож. шк. з Тернопільщини : [О. Шупляк] / Микола Петрушенко // Уряд. кур'єр.– 2013.– 6 черв – С. 4.– (До 200-річчя Поета).

Смільська, О. Український Сальвадор Далі живе у Бережанах : [Олег Шупляк – автор картин з подвійним змістом] / О. Смільська // Нова Терноп. газета.– 2012.– 24–30 жовт.– С. 14 : іл.

Снітовський, О. Логотип Олега Шупляка найкращий: ескіз нашого земляка Олега Шупляка переміг у Всеукр. конкурсі до 200-річчя Т. Шевченка / О. Снітовський // Свобода.– 2013.– 7 черв.– С. 1.

Цебрій, С. «Художник має бути з народом» : [про художника Олега Шупляка] / С. Цебрій // RIA плюс.– 2014.– 26 берез.

Щербина, С. «Вдивляється Тарас у душу України...» : шевченківська тематика у картинах-двостворах Олега Шупляка / С. Щербина // Укр. мова і л-ра в школах України.–2014.– №5.– С. 35–45.

Епілог

Напередодні 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка наш відомий поет, тоді – голова спілки письменників Тернопілля, Євген Безкорвайний писав: «Священна земля, що народжує велетів духу, священні місця, де бував наш Великий Поет!

Благословенна земля Тернопільщини, бо мала змогу приймати Великого сина України – Тараса Григоровича Шевченка».

Новітнє осмислення Шевченкового духовного спадку триває, бо він сьогодні сучасний, як ніколи, надихає все нові покоління до звитяжної боротьби і праці на благо України!

МОЛИТВА ТАРАСА ДО УКРАЇНИ

*«Світе тихий, краю милий, моя Україно»,
Я любив тебе всім серцем, любив до загину.
Як дитина, я купався в світанкових росах,
Рідну землю, аж до краю, обійшов я босим.*

*Я змалечку, святий Боже, не знав щастя-долі,
Як і ти, моя єдина, блукав у неволі.
Я тобою, Україно, жив і милувався,
Хай навіки ворог згине, що з тебе знущався.*

*Я любив степи широкі, вольні, неозорі,
Ненавдів панів лютих, бо від них – лиш горе.
Не повіяв буйний вітер, в степах забарився,*

Не приніс святої волі, а я так молився...

*І донині молю Бога з вічності німої:
Дай моїй ти Україні волі, та такої,
Щоб на ній запанували браття-українці,
Щоби долю добру мали, щастя – аж по вінця.*

*Щоб любили свою землю не лише у слові,
Щоб звучала вічна пісня, українська мова.
Щоби рвалися кайдани, що тиснуть віками,
А я буду, українці, вічно поміж вами.*

*Нас не в силі розлучити і німа могила,
Моє серце із тобою, Україно мила.*

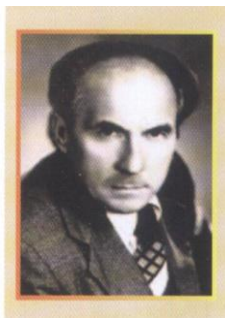
Л. Любарська

Додаток 1

Наші земляки – лауреати Національної (Державної) премії України імені Тараса Шевченка

Андріяшик Роман Васильович (09.05.1933р., с. Королівна Борщівського району – 02.10.2000р., м. Київ). Письменник. Член Національної спілки письменників України (1966). **Державна премія України ім. Т. Шевченка 1998 року за роман «Сторонець».** Також у творчому доробку письменника романи «Людина страху» (1966), «Полтва» (1969), «Додому нема вороття» (1969), «Сад без листопаду» (1980), «В кінці престолу» (1994), «Велика гра» (не опубл.).

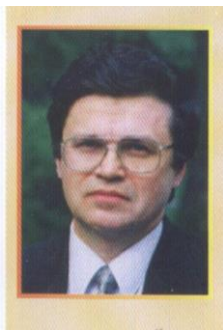

Гнатюк Іван Федорович (27.07.1929р., с. Дзвиняча Збарзького району – 05.05.2005р., м. Борислав).

Поет, прозаїк, перекладач. Член Національної спілки письменників України (1967).

Національна премія України ім. Т. Шевченка 2000 року за книгу спогадів «Стежки-дороги» (1998).

Усього побачили світ 19 збірок поезій автора.

Камінський Віктор Євстахійович (18.04.1953р., с. Нирва Борщівського району).

Композитор, музичний діяч, педагог.

Заслужений діяч мистецтв України (1995). Член

Національної спілки композиторів України (1978).

Лауреат Державної премії ім. М. Лисенка (2000),

обласної премії ім. О. Гаврилюка (1981), обласної

премії ім. С. Людкевича (2004, обидві – м. Львів),

Національної премії України ім. Т. Шевченка

2005 року за концерт №2 «Різдвяний», симфонію-кантату «Україна. Хресна дорога», ораторію «Іду. Накликую, Взиваю» та «Акафіст до Пресвятої Богородиці».

Климків Володимир-Петро Григорович

(03.10.1926р., с. Саранчуки Бережанського району –

бл. 16.12.2000р., м. Вінніпег, Канада).

Диригент, педагог, засновник хору ім. О. Кошиця.

Доктор теології. Від 1928р. – у Канаді. **Національна**

премія України ім. Т. Шевченка 1992 року (разом

із хором ім. О. Кошиця). Шевченківська медаль

Конгресу Українських Канадців.

Кульчицька Олена Львівна (15.09.1877р.,

м. Бережани – 08.03.1967р., м. Львів).

Художниця, педагог. Народний художник УРСР

(1956). Член-кореспондент Академії архітектури

УРСР (1956). Професор (1948). Працювала в галузі

станкової графіки, книжкової ілюстрації, живопису та

декоративно-ужиткового мистецтва (килими, емалі).

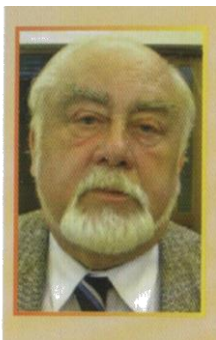
Державна премія УРСР ім. Т. Шевченка 1967 року за серію графічних і живописних циклів, у яких відбито героїчну історію і мистецьку культуру українського народу. Творча спадщина художниці – понад 4 тис. творів.

Кушніренко Андрій Миколайович (17.10.1933р., с. Великі Загайці Шумського району – 11.01.2013р., м. Чернівці).

Хоровий диригент, композитор, фольклорист, педагог, громадський діяч. Заслужений діяч мистецтв УРСР (1969). Народний артист УРСР (1973). Професор (1994). Від 1962р. – художній керівник і головний диригент Буковинського ансамблю пісні й танцю України (м. Чернівці).

Державна премія України ім. Т. Шевченка 1984 року за концертні програми 1979–1983 рр.

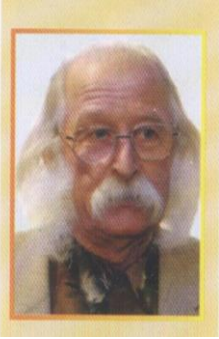
Лубківський Роман Мар'янович (10.08.1941р., с. Острівець Терехівського району – 23.10.2015р., м. Львів).

Поет, перекладач, науковець, громадський діяч, дипломат. Народний депутат України (1990–1994). Член Національної спілки письменників України (1966). **Державна премія України ім. Т. Шевченка 1992 року за збірку поезій «Погляд вічності».**

Заслужений діяч культури Республіки Польща (1977). Республіканська премія ім. П. Тичини «Чуття єдиної родини» (1979), літературна премія ім. В. Незвала Чеського літературного фонду (1984). Премія ім. П. Гнездослава Міністерства культури Словацької республіки (1988).

Від 1995р. – професор факультету міжнародних відносин і дипломатичної служби Львівського національного університету ім. Івана Франка.

Автор 30 збірок поезій, публіцистичних книг і монографій.

Марчук Іван Степанович (12.05.1936р., с. Москалівка Лановецького району).

Художник. Член Національної спілки письменників України (1989). Заслужений художник України (1996). Народний художник України (2002).

Національна премія України ім. Т. Шевченка 1997 року за цикл картин «Шевченкіана» і «Голос моєї душі». Митець року в

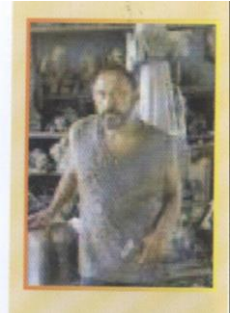
загальнонаціональній програмі «Людина року – 2002». Від 1980р. – на творчій роботі. Працює в галузі станкового і монументального живопису, графіки, кераміки. Створив власний художній метод – пльонталізм. Учасник багатьох персональних і групових виставок в Україні та країнах світу.

Автор понад 2000 живописних творів.

Мотика Ярослав Миколайович (10.01.1943р., с. Староміщина Підволочиського району).

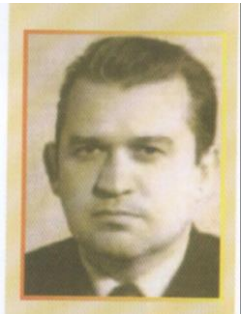
Скульптор. Член Національної спілки художників України (1966). Працює в галузі станкової, декоративної і монументальної скульптури, пластики малих форм, художньої кераміки.

Державна премія УРСР ім. Т. Шевченка 1972 року за монумент Бойової слави (1970, м. Львів, співавтор).

Підлісний Зіновій Васильович (19.12.1936р., с. Білявинці Бучацького району – 22.07.1999р., м. Львів).

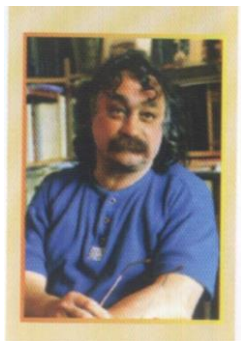
Архітектор. Член Національної спілки архітекторів України. **Державна премія УРСР ім. Т. Шевченка 1979 року за проектування мікрорайону «Сріблястий»** (1974–1978) у м. Львів.

Сапеляк Степан Євстахійович (26.03.1951 р., с. Росохач Чортківського району – 1.02.2012р., м. Харків).

Письменник, публіцист, літературознавець, громадський діяч. Член Національної спілки письменників України (1991), міжнародного ПЕН-клубу (1992), Української Гельсінської спілки (1987).

Національна премія України ім. Т. Шевченка 1993 року за збірку поезії «Тривалий рваний зойк». Літературно-мистецька премія ім. В. Свідзинського (2002). Автор близько 10 збірок поезій, книг спогадів, багатьох літературознавчих, мистецьких праць.

Шевчук Володимир Олексійович (25.01.1938р., с. Зелений Гай Заліщицького району).

Художник-декоратор, різьбяр. Від 1989 р. – викладач рисунку і живопису в Косівському коледжі прикладного і декоративного мистецтва. Учасник виставок і конкурсів в Україні й за кордоном. **Державна премія України ім. Т. Шевченка 1982 року (в співавторстві) за використання мотивів народної творчості при оформленні приміщення музично-драматичного театру імені І. Я. Франка в м. Івано-Франківську.**

Штонь Григорій Максимович (13.03.1941р., с. Вербовець Лановецького району).

Поет, прозаїк, драматург, літературознавець, літературний критик, кіносценарист, художник.

Член Національної спілки письменників України (1982). Доктор філологічних наук (1998). Від 2004р.–професор Київського національного університету України ім. Т. Шевченка. **Національна премія ім. Т. Шевченка 1996 року за навчальний посібник «Історія української літератури ХХ століття» у 2-х томах.**

Автор понад 200 літературно-критичних і наукових праць, монографій, збірок поезій, сценаріїв документальних і художніх фільмів, живописних творів.

Додаток 2

ГОВОРЯТЬ ГОСТІ СВЯТА

Якби Шевченка читали урядовці...

Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ,

народний депутат України, голова Комітету Верховної Ради з питань культури і духовності:

– Дві тези. Перша: це унікальна обраність, месійність Тараса Шевченка. Росія має Пушкіна. Великий Пушкін, геніальний. Міцкевич, Емінеску... Прекрасні поети, генії своїх націй. Але ніхто порівнятися з Тарасом не може. Тому що в Пушкіна була Росія. І він просто писав про неї. Дозволяв собі іноді царя критикувати, потім каявся, ходив до нього. Тарас Шевченко мусив рятувати націю. Не просто бути поетом, а рятувати націю.

Хочу нагадати: коли наступила руїна в Україні, коли з наших рук уже було вибито шаблю, коли здавалося, що нас будуть шукати в реєстрі вимерлих племен, забутих, викинутих з історії на узбіччя, здавалося, все – тільки лобода, забуття, розруйновані наші могили, зруйновані наші храми... І раптом десь звідти, із кореневої системи, із генетичних глибин нація народжує Шевченка, розуміючи, що Україну можна зберегти тільки в слові. Тільки в слові.

Я переконаний, що ми сьогодні з вами так кепсько живемо і терпимо тільки через те, що ми не використали на десяту частку, якщо хочете – навіть на йоту, того духовного потенціалу, який залишив нам Тарас Шевченко. Бо ми маємо нині владу, яка читає вірші геніальної російської поетеси Анни Ахметової або слухає музику і дивиться вистави Гулака Артемовського. Мені здається, якби в нашому уряді читали Шевченка, навіть цей уряд став би зовсім іншим. Через те, українці, вище голови: у нас є Тарас Шевченко, наша остання залога, який не дав Україні загубитися. І я не раз думав: якби, не приведи Господи, не приведи Господи і тіпун мені на язык, сталося так, що Україна щезла, її можна було б відновити за творами Тараса Шевченка.

Ми сьогодні з вами на прекрасній патріотичній землі, де стояли вояки УПА до останнього. Через те я не кажу: «Слава Тарасові Шевченку!». Вона йому не потрібна, він її має. Я кажу: «Слава тим, хто читає і розуміє Тараса Шевченка!». І ото, як Юлія Тимошенко водила уряд кататися на ковзанах, я запропонував би

уряду один день на тиждень збиратися і читати Тараса Шевченка. І ми тоді будемо мати Україну. Слава вам, українці!

Над нами один лише геній

*Роман ЛУБКІВСЬКИЙ,
голова Комітету з присудження Національної премії імені
Т. Шевченка:*

– Свято душі переживає кожен українець, коли приторкається до особи Шевченка, до його імені, його творчості. Наш край – особливий, у сенсі розуміння Тараса Григоровича. Це тому, що Шевченко бував на нашій землі, малював наші краєвиди, малював Почаївську лавру, писав про це в своїх повістях. І дивився далі, він бачив відроги Карпат. І це теж була не просто його спостережливість чи бажання побачити щось більше, ніж дарує обрій. Він хотів бачити всю Україну. А тепер вся Україна дивиться на Шевченка.

Свято традиційне, воно триває багато років, і завжди має свої прикмети. Прикмети цього краю особливі. І не мені про це казати. Але я хочу говорити про те, що мені пощастило саме з цієї площі, саме з цього театру прилучитися до літератури нашої. Я дуже скромний її працівник, бо над нами є один лише геній – Шевченко...

Ми мусимо бути послідовними не лише в сенсі писання, а й у сенсі сповідування його віри, його надії, його любові. Це дуже складно сьогодні. Є небезпека для нас, для нашої культури, нашої

мови. Отже, Шевченко мусить бути нашим не лише духовним наставником, він мусить бути для нас духовним прикладом.

Дорогий не лише українцям

Василь ЯКОВЕНКА

(Білорусь):

– Ми, білоруські письменники, беремо участь у Шевченківських святах із певною заздрістю. У нас теж є свої генії і своя опора в національному житті, але ми не можемо проводити таких свят, бо, як і раніше, живемо в окупованій ворожими силами країні – і зовнішніми, і внутрішніми.

Але білоруси та українці завжди були сябрами, завжди відчували це братство. Скажу, що під час голодомору багато українців переселилось у Білорусь – тимчасово чи й назавсім – і були прийняті як свої. Не відаю, що було б з вашою землею, якби 645 років тому великий князь литовський Алігерд не визволив землю України від татарського іга. Це була справжня братерська допомога.

І сьогодні ми з вами, дорогими сябрами, єднаємося в ідеї національної незалежності і свободи духу, й будемо вельми щасливі, якщо ви досягнете того, до чого закликав вас Тарас Шевченко. Ми теж, думаю, не будемо тупцювати на місці, підемо вперед і визволимо свою незалежну Білорусь...

Дорогий не лише українцям

Абдула АББАС
(Азербайджан):

– Я вельми радий, що розмовляю з вами українською мовою, але з акцентом. Українська мова чарівна, як пісня. Це мова Шевченка. Я ще в п'ятому класі вивчив напам'ять «Заповіт». А потім уже сам переклав на азербайджанську і «Заповіт», і багато інших віршів та поем Тараса Шевченка.

Я кілька разів брав участь у наукових Шевченківських конференціях, у Шевченківських святах, стажувався в Інституті літератури на відділенні шевченкознавства. Як бачите, моє життя вже в цілому пов'язане з Шевченком. І Шевченко є моїм рідним великим Учителем.

Один азербайджанський поет у роки минулої війни писав з фронту дружині: «Нема більшої честі, ніж захистити поезію Шевченка і батьківщину Шевченка». Зараз я кажу: Азербайджан готовий захистити самостійність України.

Фелікс ВАХЧАНЯН
(Вірменія):

– Мені дуже радісно від імені вірменських письменників вітати учасників Шевченківського свята в Тернополі. Горджуся тим, що першим учителем Шевченка з малювання був вірменин Йонас Рустемас у Вільнюському університеті. Вірмени почали

перекладати поезію Шевченка ще за його життя: перші переклади вийшли у 1859–1860 роках. Шевченко був у дружніх стосунках із своїм вірменським братом по перу Мікаелем Налбандяном: вони зустрічалися, і є багато подібного в їхній поезії. Шевченко дружив з іншим великим вірменином – Іваном Айвазовським. І цю дружбу досі продовжують наші письменники, наші художники. У Вірменії видано три різних переклади «Кобзаря». Перший вийшов ще в 1927 році, а потім у 1956-му і кілька років тому – третій.

Шевченко народився в 1814 році. А року смерті, як і всі генії, він не має. І тепер, коли важкі часи для вашої країни, треба шукати дух Шевченка. Хай все у вас буде добре!

Зміст

1. Передмова.....	3
2. Стеливсь Кобзареві волинський шлях.....	5
3. Постав Шевченко у скульптурі.....	17
4. Міжнародне Шевченківське літературно-мистецьке свято «В сім'ї вольній, новій...».....	24
5. Унікальне видання «Малого Кобзаря».....	31
6. Історія логотипу «Шевченко-200».....	36
7. Епілог. Молитва Тараса до України (Л. Любарська).....	42,43
8. Додаток 1.....	44 – 48

9. Додаток 2.....	49 – 53
-------------------	---------